

Универзитет у Београду - Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

ПРЕВЕНЦИЈА РАЗВОЈНИХ
СМЕТЊИ И ПРОБЛЕМА У
ПОНАШАЊУ

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд 2017.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

**НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„ПРЕВЕНЦИЈА РАЗВОЈНИХ СМЕТЊИ И
ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ”**

Београд, 21. децембар 2017.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2017.

„ПРЕВЕНЦИЈА РАЗВОЈНИХ СМЕТЊИ И ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ”
ЗБОРНИК РАДОВА
научни скуп националног значаја
Београд, 21. децембар 2017.

Издавач:
Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.fasper.bg.ac.rs

За издавача:
Проф. др Снежана Николић, декан

Главни и одговорни уредник:
Проф. др Миле Вуковић

Уредници:
Проф. др Александар Југовић
Проф. др Бранислава Поповић-Ћитић
Доц. др Снежана Илић

Рецензенти:
Проф. др Мирјана Петровић-Лазић, редовни професор Универзитета у Београду
Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
Проф. др Бранка Јаблан, редовни професор Универзитета у Београду
Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
Проф. др Милана Љубичић, ванредни професор Филозофског факултета
Универзитета у Београду – Одељење за социологију

Дизајн насловне стране:
мр Борис Петровић

Компјутерска обрада текста:
Биљана Красић

Зборник радова је публикован у електронском облику – ЦД.

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-105-1

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну
едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 28.11.2017. године,
Одлуком бр. 3/140 од 01.12.2017. године, усвојило је рецензије рукописа
Зборника радова „ПРЕВЕНЦИЈА РАЗВОЈНИХ СМЕТЊИ И ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ”.

Зборник је настао као резултат Пројекта „ПРЕВЕНЦИЈА РАЗВОЈНИХ СМЕТЊИ И
ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ” чију реализацију је сопственим средствима
подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.

ЗНАЧАЈ И УЛОГА МЕДИЈА У ПРЕВЕНЦИЈИ СУИЦИДАЛНИХ ПОНАШАЊА

Александар ЈУГОВИЋ, Драгица БОГЕТИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Резиме:

Самоубиство представља сложену појаву која настаје као комплекс психолошких, социјалних, биолошких, културних и срединских фактора. У конструкцији свих савремених социјалних проблема, па самим тим и у стварању друштвених конструката о појави суицида, медији имају веома значајну улогу у савременом друштву. Циљ рада јесте да се анализирају одговори на питања да ли сензационалистичко и романтизовано медијско извештавање о појави суицида може бити фактор ризика за наредне суицидалне акте, као и на који начин медији могу бити активан чинилац превенције суицидалног понашања. Са аспекта медија као фактора ризика суицидалног понашања акценат у раду је на Вертеровом синдрому и ефектима које он производи, док се превентивна улога медијског деловања фокусом помера на нивое генералне, селективне и индиковане превенције, као и на смернице и упутства које је развила, пре свега Светска здравствена организација али и одређене развијене земље.

Кључне речи:

суицидална понашања, Вертеров синдром, медији, превенција

УВОД

Самоубиство или суицид јесте активни или пасивни аутодеструктивни чин у којем човек свесно и намерно одузима себи живот. Оно је облик поремећене комуникације човека са средином у тренуцима дубоких животних социјално-емоционалних криза и једна врста „личне драме на друштвеној позорници“. На општем нивоу, суицид представља глобални мултифакторски социјални проблем, а на индивидуалном нивоу, „очајничко решење“ за трпљење које за једну особу изгледа као ситуација без друге алтернативе (Shneidman, 1996; Leite et al., 2015).

У егзистенцијалистичком смислу, самоубиство отвара питања животнoг

апсурда, људске слободе, суочавања човека са смисленошћу сопственог живота, храбрости или кукавичлука, мржње или љубави, унутрашње немоћи или личне моћи, „болесног“ друштва или „болесног“ човека, доминације разума или ирационалности у човеку, итд (Југовић, 2014).

У свету, на годишњем нивоу, самоубиство изврши око милион људи, а на једно самоубиство долази 20 покушаја самоубиства. На сваких 40 секунди нека особа у свету изврши самоубиство. У последњих 45 година стопа суицида је у свету повећана за 60%. Глобална стопа самоубиства је 16 на 100.000 становника, при чему је она виша код мушкараца у односу на жене и креће се од 3-4:1. У Србији годишње самоубиство изврши, у просеку око 1.200 људи,

а од 1953. до 2014. године на овај начин летално је страдало 74.000 особа (Југовић, 2014). Према подацима Светске здравствене организације око 85% самоубистава се дешава у земљама у развоју са ниским приходима, док студије које су испитивале психолошке факторе самоубиства (Индија, Кина, Тајван) међу водећим менталним узроцима наводе депресију извршилаца самоубиства (Collings et al., 2011).

Самоубиство је сложена појава и настаје као комплекс психолошких, социјалних, биолошких, културних и срединских фактора, што упућује на то да су се питањем самоубиства кроз историју бавили стручњаци различитих профила (WHO, 2000). На ову појаву постоје различити друштвени одговори који су обликовани митским, историјским, вредносним, културним, религијским и правним чиниоцима.

У конструкцији свих савремених социјалних проблема медији имају врло битну улогу, па тако и у стварању друштвених конструката о појави суицида. Медији играју значајну улогу у савременом друштву обезбеђујући, на различите начине, широк опсег информација и сазнања. Они снажно утичу на ставове у заједници, на веровања и понашање, играју виталну улогу у политици, економији и друштвеној пракси. Стога, медији такође могу бити активан чинилац у превенцији самоубиства (WHO, 2000).

У контексту односа медија и појаве суицида, постављају се два кључна и повезана питања: прво, да ли медији својим деловањем могу бити део фактора ризика за настанак самоубистава, и друго, на какав начин медији могу бити превентивни чинилац? У одговору на ова питања, у науци се најчешће покретала хипотеза да медији сензационалистичким извештајима

о самоубиствима, често, више делују подстичуће него спречавајуће на самоубилачке акте код оних особа које су у ризику. Циљ овог рада је да анализира одговоре на ову хипотезу и понуди неке нове погледе на однос медија и суицида, пре свега, у смислу давања одговора на проблем превентивног значаја и деловања медија према самоубиству и покушајима самоубиства.

Медијско извештавање као фактор ризика суицидалног понашања

Корени феномена самоубиства настају у односима појединач-друштво. Узроци самоубиства су комплекси фактора који се у најопштијем смислу могу поделити на биолошке, демографске, психолошке, социјалне и културолошке чиниоце који имају удружено дејство у форми тзв. фактора ризика. Савремени приступ самоубиству је заснован на интердисциплинарним сазнањима и интегративном моделу (Југовић, 2014), који уважава индивидуалне (личност, организам, наслеђе, ментално и физичко стање, итд.), као и друштвене факторе (социјална изолација, друштвене кризе, економско стање друштва и породице, религијска уверења, културно-религијске вредности, итд.).

Социо-културни контекст је у снажној вези са распрострањеношћу самоубиства. У том смислу, у већини земаља које имају високе стопе самоубиства већа је распрострањеност депресије, виши је ниво коришћења алкохола, већи је удео старије популације, веће је присуство социјалне изолације, као и когнитивне ригидности на индивидуалном плану (Југовић, 2014). Ризични фактори се увек морају разумети

и у ширем друштвеном и социјално-политичком контексту. Диркем је показао да друштвена аномја изражена кроз поремећен систем вредности ствара погодни миље за настанак и високе стопе самоубиства (Диркем, 1997). Полазећи од ове Диркомове идеје, може се претпоставити да су посебно ризична аномична друштва у којима постоји тзв. „суицидална клима“ и масовна изложеност људи моделима суицидалног понашања. Стога, утицај мас-медија је важан, јер они могу одиграти једну од круцијалних улога како у продукцији, тако и у превенцији овог ауто-деструктивног понашања.

Медијски извештаји о самоубиствима, према више релевантних истраживања, не представљају доминантни фактор ризика за самоубиства, нити има доказа да они смањују стопе суицида (Милавић, 2010). Међутим, сензационалистичко и романтизовано извештавање о самоубиствима могу бити важан контекст самоубиства, посебно кроз ефекат опонашања и имитације, који се у суицидологији зове *Вертеров синдром*. Назив овог синдрома настао је на основу догађаја из 1774. године, када је објављена Гетеова (Goethe) новела „Јади младог Вертера“ која је била врло популарна у Европи и после које су се појавила учестала и опонашајућа самоубиства описана у овом делу. Роман о младом уметнику који диже руку на себе због несрећне љубави довео је до серије идентичних самоубиства широм Европе, па је Гетеово дело у неким европским државама попут Италије, било и забрањено (Phillips, 1974). Темом Вертеровог ефекта се кроз своја систематична истраживања нарочито бавио аутор Филипс (Phillips), који је користећи квази-експерименталну методологију и анализирајући месечне податке о самоубиству, пронашао јаку

конзистенту везу између извештавања о суицидима у новинама и на телевизији и накнадног пораста броја самоубиства (Gould, Jamieson, & Romer, 2003; Jonas, 1992). Слично се догодило и у New York-у након изласка књиге „Final Exit“ Дерека Хемпфрија (Dereka Hamphrija) и у Француској, после публикавања „приручника“ под називом „Самоубиство, путство за употребу“.

У више друштвених средина у свету, показало се да, након што медији извештају о суицидном чину, у следећих десет дана расте број самоубиства. У прилогу ове говори и истраживање спроведено у Лондону, о утицају енглеске серије у којој главна јунакиња узима прекомерну количину дроге. У наредних недеља дана број особа које су примљене у болницу са унетом леталном количином дроге у организам, порастао је за 300% (Ellis & Walsh, 1986). То се објашњава тиме што медијско извештавање о самоубиствима може бити „кап која прелива чашу“ код оних особа које су у високом суицидалном ризику и које већ имају развијену суицидалну идеацију. Међу одређеним истраживачима ове појаве јавља се мишљење да оно што може имати улогу у повећању суицидалног понашања није само медијско извештавање, већ доминантни начин извештавања о самоубиству (Миливојевић, 2009).

Сензационалистичким начином извештавања о суициду и неадекватним давањем публицитета овој појави, може се створити идеја да је у питању чин кога одликују „смелост, храброст, одлучност“ (Burić, 2008). Поред тога, отвара се и питање да ли сензационалистичко медијско извештавање о чину самоубиства може имати способност да ниско ризичне и пасивне суицидне особе „претвори“ у некога ко има активан суицидални план. Медији

могу понудити сазнање о средствима и начинима самоубиства: „какви се чворови везују, који лекови пију, какве оштрице употребљавају”, могу дати суицидној особи информације како да изведе тај чин. Ову тезу потврђује и налаз према којем особе које имају историју аутодеструктивног понашања (сечења, спаљивања и сл.), најчешће посећују интернет странице које кроз своје садржаје дају упуте и пружају подршку таквом виду понашања (Lewis, Heath, St Denis & Noble, 2011, према: Collings et al., 2011).

Адолесценти су посебно осетљива група у односу на медијске утицаје на више начина. Резултати канадске студије на узорку деце основношколског узраста говоре у прилог томе да деца прва сазнања о суициду формирају посредством медија, нарочито путем телевизијских садржаја (Collings et al., 2011). Са друге стране, новијом студијом спроведеном у Јапану, на узорку од 590 адолесцената (просечне старости 13, 7 година), потврђена је веза са историјом суицидалних мисли и учесталијем приступу садржајима на интернету који су повезани са самоубиством (Katsumata, Matsumoto, Kitani & Takeshima, 2008, према: Collings et al., 2011). Обично се опонашају начин или средства самоубиства. Такође, као модел реаговања на одређене животне кризе и сукобе које искажу нпр. популарне јавне личности, може бити унутрашња легитимација самоубиства за особе које су у високом ризику. Поред тога, прикази самоубиства у медијима „провоцирају” стресне реакције које могу узети форму менталне преокупације, опесивних мисли и јаких осећања везаних за суицид. Познате су и „мале епидемије самоубиства” у неким заједницама после суицида познатих личности (Југовић, 2014).

Резултати истраживања о утицају суицида познатих личности говоре у прилог томе да у првих месец дана након медијског извештавања оваквог чина расте национална стопа самоубиства (Wasserman, 1984). Извештаји о самоубиствима познатих личности често доприносе гламуризацији и романтизацији преране смрти кроз промовисање мита „умрети леп и млад”, иако би акценат и при оваквом виду медијског извештавања требало да буде на менталним проблемима који су претходили појави и на могућностима третмана и пружања помоћи, као алтернативе суицидном чину. На овај начин медији могу пружити прилику за индиректан пренос „заразе самоубиства”, процеса којим једно самоубиство постаје привлачан модел за сукцесивна самоубиства (Gould, 2001).

Негативан утицај медијског извештавања је већи када постоји сличност између особе која је извршила самоубиство и посматрача, у погледу узраста, пола и националности (Станковић & Пенев, 2009). Неретко, медији самоубиства приказују врло упрошћено и узроке приписују појединачним факторима, иако је самоубиство комплексна појава настала садејством спољних фактора и индивидуалних особености. О већини суицидалних чинова се медијски не извештава. Оно што најчешће привлачи пажњу медија јесте самоубиство које одступа од уобичајених начина. Ако се такво самоубиство представи као „типично”, онда се умножавају погрешне информације о овој појави. Такође, медијску пажњу посебно привлаче и самоубиства тзв. јавних и познатих личности.

Међутим, ефекат имитације није једностран и може бити повезан са следећим посредујућим факторима (Schmidtke & Schaller, 1998):

- број издатих примерака публикације или поновљених ТВ вести;
- број и тип прималаца медијске поруке;
- разумевање медијске поруке од стране публике;
- начин приказа средстава и места самоубиства;
- карактер извештавања: сензационализам као подстичући фактор;
- тип медија;
- сличности између суицидалног модела и посматрача (имитатора);
- старост и пол прималаца медијске поруке;
- етницитет прималаца медијске поруке;
- религијска оријентација прималаца медијске поруке.

Стек је, у својој метаанализи 42 студије о медијским извештајима о суициду, утврдио да се стопа суицида повећа у просеку за 2,5% после медијског извештаја који има велики публицитет, а кад су у питању познате и славне личности, опонашање је чак 14,3 пута чешће него кад су жртве обични грађани (Stack, 2000). Такође, утврђено је да је већа вероватноћа да ће се опонашати модел који је извршио самоубиство (у смислу извршења суицидног чина на исти начин) уколико је модел исте националности, пола или узраста (Cheng et al., 2007).

Према Стеку, постоје три могућа објашњења за ефекат имитације. Прво, то је једноставна имитација, јер се људи са личним емоционалним или породичним проблемима идентификују са другим људима који имају сличне проблеме, па тако могу прибећи и истоветном начину „решавања” сопственог проблема. Друго, идентификација са познатим личностима које се доживљавају као супериорне (према

овом аутору, медијска пратња суицида познате личности је много утицајнија од приче о суициду личности која није позната). Трећи фактор везан је за могућу већу рецептивност или пријемчивост одређених узрачних или полних група на вести о самоубиствима (Stack, 2000).

У новије време, интернет као медиј је донео читав низ нових, позитивних и негативних садржаја. Стога, постоје интернет странице које на неки начин помажу особама са суицидним плановима, и оне друге, које покушавају да спрече самоубиства. За сада нема систематских истраживања која су анализирали утицај интернета на самоубиство (WHO, 2000). Посебно је истраживачки занимљива тема везе сајбербулинга који се дешава на друштвеним мрежама, са депресивношћу, стигматизацијом и суицидалним понашањем адолесцената.

Улога медија у превенцији суицида

Концепт ризичних и протективних фактора омогућава јаснију идентификацију специфичних група које могу бити у суицидалном ризику. Подстицање протективних и редуковање фактора ризика јесте један од најважних приступа у превенцији самоубиства. Едукација медијских радника у дегламуризацији самоубиства је од виталне важности (WHO, 2009). Медијско представљање животних проблема би требало да охрабрује људе да траже помоћ у личним и породичним кризним ситуацијама (Станковић & Пенев, 2009). Суздржано и одговорно извештавање медија може спасити животе, јер смањује ризике од тзв. опонашајућих самоубиства (Милавић, 2010).

Улога медија у превенцији суицидалних понашања може се препознати у сва три нивоа превентивног деловања: на универзалном, селективном и индикованом.

Универзална превенција је усмерена на општу јавност и она има генерални значај (Југовић, 2014). Овај ниво превенције може укључити деловање медија у следећим активностима: промоцији позитивног менталног здравља и фактора резилијенције у заједници; промоцији смањивања (зло)употребе психоактивних супстанци; програмима превенције насиља; информисању и едукацији јавности у погледу унапређивања родитељских вештина и менталног здравља породице; у продукцији интернет сајтова који се баве превенцијом суицида и менталних проблема; подршци у научним истраживањима суицида и промоцији резултата научног рада у пољу суицидологије, итд.

Селективна превенција је усмерена на појединце код којих постоји већи ризик од суицидалног понашања, те овај ниво превенције захтева специфичне стратегије процене. То могу бити нпр. особе које имају породичну историју менталних болести (посебно депресије) или суицидалног понашања (Југовић, 2014). Медији би на овом нивоу превенције могли да врше мотиваторску улогу, како би особе које су у ризику потражиле подршку у личном оснаживању вештина решавања и савладавања менталних проблема и изградње резилијентности.

Индикована превенција се усмерава ка људима који имају највећи ризик од суицидалног понашања. Интервенције индиковане превенције треба да обухвате појединце чије понашање указује на актуелни ризик од суицидалног понашања. То могу бити особе у дубокој депресији или оне које су покушале суицид у последњих

неколико месеци. Процену и третман особа које спадају у ову групу са највећим ризиком од суицида раде специјализоване службе и посебно едуковане психо-социјалне екипе стручњака (Југовић, 2014). На овом нивоу превенције, медији могу бити промотери и оглашивачи група за подршку у кризним ситуацијама и тзв. теле-апел службе. Особама у суицидалном ризику, теле-апел службе, могу пружити „прву“ саветодавну помоћ кроз ургентно јачање психичких и социјалних капацитета суочавања са суицидалним мислима и одлукама.

И на крају, узимајући у обзир главне етиолошке аспекте самоубиства, а у служби превентивног деловања на сва три нивоа, важно је поменути и медијску улогу у антистигматској и антидискриминаторној политици, када су у питању особе које имају менталне болести. Предрасуде које садрже низ негативних ставова о менталним болесницима могу довести до низа деградирајућих поступака од којих најтежи степен представља дискриминација. Без јасне медијске улоге у овом процесу борба против предрасуда и стигме није у потпуности могућа, а да би се ово постигло медијски радници би требало да буду упознати са основним начелима менталних болести и смерницама етичног медијског извештавања о особама које их имају (Миливојевић, 2009).

Медији могу играти активну улогу у помоћи да се превенирају самоубиства, објављивањем следећих података, уз вест о самоубиству (WHO, 2000):

- навођењем назива доступних служби за заштиту менталног здравља и удружења код којих се може добити помоћ, са њиховим важећим телефонима и адресама;

- објављивањем знакова упозорења који указују на потенцијално самоубилачко понашање;
- преношењем поруке да је депресија често удружена са самоубилачким понашањем и да се може лечити;
- нуђењем поруке саосећања са ожалошћенима у часовима жаљења и обезбеђивање, уколико је могуће, бројева телефона организација или особа које пружају подршку особама које су ожалошћене после самоубиства блиске особе.

Према Светској здравственој организацији, када се медијски извештава о самоубиствима потребно је обратити пажњу на следеће специфичне садржаје (WHO, 2000):

- статистичке податке треба пажљиво и исправно тумачити;
- треба користити аутентичне и поуздане изворе информација;
- упркос временском притиску, треба пажљиво поступати са спонтаним коментарима;
- уопштавања заснована на малим бројевима захтевају посебну пажњу и треба избегавати изразе као што су „епидемија самоубиства“ или „место са највишом стопом самоубиства на свету“;
- требало би одолевати извештавању о суицидном понашању као разумљивом одговору на друштвене и културне промене или деградације;
- сензационалистичке репортаже о самоубиствима би требало упорно избегавати, нарочито када се ради о познатим личностима (репортажу треба свести на најмању могућу меру, напоменути који

ментални проблем је позната личност имала, избегавати претеривање, као и фотографије умрлог, метода и сцене самоубиства);

- наслови на првој страни никада нису идеално место за репортаже о самоубиствима;
- треба избегавати детаљни опис употребљеног метода и начина набавке средстава (истраживања су показала да репортаже о самоубиствима у медијима имају већи утицај на прихваћени „метод“ – начин суицида него на њихову учесталост);
- о самоубиству не треба говорити као о необјашњивом или поједностављеном феномену јер оно никада није резултат једног чиниоца или догађаја (обично је проузроковано сложеном међузависношћу многобројних чинилаца као што су ментална и телесна болест, злоупотреба супстанци, породични проблеми, међуљудски сукоби и животни стресори, и зато је корисно нагласити да многобројни чиниоци утичу на самоубиства);
- самоубиство не би требало описати као начин којим се особа бори са личним проблемима, као што су банкротство, неуспех да се положи испит, сексуално злостављање;
- репортаже треба да узимају у обзир утицај који самоубиство има на породицу и друге преживеле, у смислу стигме и психичке патње;
- величање жртве самоубиства као мученика и предмета јавне похвале може сугерисати особама у ризику да друштво цени суицидно понашање, а уместо тога, нагласак

би требало да буде на жаљењу због смрти те особе;

- описивање физичких последица неуспешних покушаја самоубиства (оштећење мозга, парализа, итд.) може деловати у смислу одвраћања.

ЗАКЉУЧАК

Већина земаља које су развиле стратегију превенције самоубиства улогу професионалног и етичног медијског извештавања издвајају као веома важан превентивни корак (Cheng, et al., 2007). Аустралија представља лидера у области превенције суицида, изградивши смернице за медије под називом „Извештавање о суициду и менталним болестима” у сарадњи са Министарством здравља, медијским радницима и стручњацима за превенцију (Machlin et al., 2012). Темелно образовање медијских радника и успостављање последних смерница за извештавање о суициду, намећу се као императив превентивног медијског деловања на овај мултидимензионалан проблем (Mann et al., 2005). С обзиром на то да су многи истраживачи утврдили негативне ефекте неадекватног медијског приказивања суицида, који своју експанзију доживљавају након прве недеље, а ефекти могу бити видљиви и месец дана након извештавања о суицидном чину, пре свега је потребно да медијски радници буду освешћени по питању утицаја који могу имати на потенцијалне извршиоце наредног суицидног акта (Pouliot & Mishara, 2011).

Према Канадској асоцијацији за превенцију суицида и контроле менталних болести, смернице за медијско извештавање садрже низ понашања које је потребно избегавати односно подстицати

приликом извештавања (Neron, Fotti, Katz & Sageen, 2009). Међу пожељним медијским активностима када је у питању извештавање о суициду, нарочито треба водити рачуна на који начин се приступа особи која је извршила/покушала суицид, треба спомињати третманске алтернативе суициду и истицати позитивне примере, подстицати промоцију позитивних примера изласка из депресивних и суицидалних криза, ослањати се на ресурсе који су доступни у заједници особама којима је потребна помоћ (здравствене установе, саветодавне организације) и дати публицитет показатељима ризика и знаковица упозорења који би могли да претходе суицидном чину (Neron et al., 2009; WHO, 2000; 2005).

Такође, како самоубиство представља вишекаузални и мултидимензионални феномен, претпоставља се да би већу превентивну ефективност имало удружено деловање психо-социјалних и медијских стручњака, како при извештавању, тако и при конципирању смерница и/или упутстава за извештавање о суициду са превентивном конотацијом. Поред тога, треба истаћи и аустријске примере добре праксе, током које се смернице од стране стручњака дистрибуирају медијима након сваког конкретног извештавања о самоубиству (указујући тиме шта би требало другачије урадити), те организовање симпозијума од стране Аустријског друштва за превенцију суицида, где се кроз различите дискусије разматрају најнеадекватнији начини представљања овог проблема (Niederkrotenthaler & Sonneck, 2007).

ЛИТЕРАТУРА

1. Burić, J. (2008). Medijsko izvješćivanje o suicidu maloljetnika. *MEDIANALI-Znanstveni časopis za medije, novinarstvo, masovno komuniciranje, odnose s javnošću i kulturu društva*, 2(4), 209-214.
2. Dirkem, E. (1997). *Samoubistvo*. Beograd: BIGZ.
3. Ellis, S., & Walsh, S. (1986). Soap may seriously damage your health. *The Lancet*, 327(8482), 686.
4. Gould, M. S. (2001). Suicide and the media. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 932(1), 200-224.
5. Gould, M., Jamieson, P., & Romer, D. (2003). Media contagion and suicide among the young. *American Behavioral Scientist*, 46(9), 1269-1284.
6. Jonas, K. (1992). Modelling and suicide: a test of the Werther effect. *British Journal of Social Psychology*, 31(4), 295-306.
7. Jugović, A. (2014). *Zapisi iz anomalije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
8. Khan, M. M. (2005). Suicide prevention and developing countries. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 98(10), 459-463.
9. Leite, B. G., Amorim, V. O., Silva, A. M. C., da Silva, A. C. F., da Silva, J. P. T., Freire, Á. M., ... & Feitosa, U. N. S. (2015). The influence of Social Networks in Suicidal Behavior. *International Archives of Medicine*, 125(8), 1-7.
10. Machlin, A., Skehan, J., Sweet, M., Wake, A., Fletcher, J., Spittal, M., & Pirkis, J. (2012). Reporting suicide: Interpreting media guidelines. *Australian Journalism Review*, 34(2), 45.
11. Mann, J. J., Apter, A., Bertolote, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., & Mehlum, L. (2005). Suicide prevention strategies: a systematic review. *Jama*, 294(16), 2064-2074.
12. Milavić, G. (2010). Mediji i suicid: povećanje rizika. U V. Čurčić (Ur.), *Destruktivnost i autodestruktivnost mladih*. Beograd: Žarko Albulj, str. 97-106.
13. Milivojević, M. (2009). Stigma u medijima u odnosu na mentalne bolesti i samoubistvo. U Ž. Bibić i sar., Ž. Bibić, & M. Jerkov (Ur.), *Antistigma – mediji, mentalne bolesti i samoubistvo* (str. 5-9). Novi Sad: Centar „Srce”.
14. Nepon, J., Fotti, S., Katz, L. Y., & Sareen, J. (2009). *Media guidelines for reporting suicide*. Canadian Psychiatric Association Position Paper, 5.
15. Niederkrotenthaler, T., & Sonneck, G. (2007). Assessing the impact of media guidelines for reporting on suicides in Austria: interrupted time series analysis. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 41(5), 419-428.
16. Phillips, D. P. (1974). The influence of suggestion on suicide: Substantive and theoretical implications of the Werther effect. *American Sociological Review*, 39(1), 340-354.
17. Pouliot, L., & Mishara, B. L. (2011). The Werther effect reconsidered in light of psychological vulnerabilities: results of a pilot study. *Journal of affective disorders*, 134(1), 488-496.
18. Shneidman, E. (1996). *The Suicidal Mind*. New York: Oxford University Press.
19. Schmidtke A., & Schaller S. (1998). What do we do about media effects on imitation of suicidal behaviour. p. 121-137. U: De Leo D., Schmidtke A., & Schaller S. (Ur.), *Suicide Prevention: a Holistic Approach*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
20. Stanković B., & Penev G. (2009). Sociokulturni kontekst suicidalnog ponašanja i neke relevantne činjenice o samoubistvima u Srbiji. *Sociološki pregled*, 43(2), 155-184.
21. Stack, S. (2000). Media Impacts on Suicide: A Quantitative Review of 293 Findings. *Social Science Quarterly*, 81(4), 957- 971.

22. Svetska zdravstvena organizacija. (2005). *Prevenција samoubistva - priručnik za stručnjake zaposlene u medijima*. Beograd: Institut za mentalno zdravlje.
23. Collings, S. C., Fortune, S., Steers D., Currey, N., Hawton, K., Wang J., & Slim, B. (2011). *Media influences on suicidal behaviour: An interview study of young people in New Zealand*. Otago: Te Pou o Te Whakaaro Nui.
24. Cheng, A. T., Hawton, K., Chen, T. H., Yen, A. M., Chen, C. Y., Chen, L. C., & Teng, P. R. (2007). The influence of media coverage of a celebrity suicide on subsequent suicide attempts. *Journal of Clinical Psychiatry*, 68(6), 862-866.
25. Wasserman, I. M. (1984). Imitation and suicide: A reexamination of the Werther effect. *American sociological review*, 49(3), 427-436.
26. World Health Organization (2000). *Mental and Behavioural Disorders Preventing Suicide: a resource for media professionals*. Geneva: Department of Mental Health Social Change and Mental Health World Health Organization.

Интернет сајтови:

- WHO (2009). Suicide risk high for young people.
http://www.who.int/mediacentre/multimedia/podcasts/2009/suicide_prevention_20090915/en/index.html.
Посећено 10. 10. 2017.
- <http://www.newsweek.rs/srbija/73607-newsweek-otklriva-vezu-izmedju-samoubistava-i-medijskog-pisanja.html?page=2>. Посећено 11. 10. 2017.

THE IMPORTANCE AND ROLE OF THE MEDIA IN THE PREVENTION OF SUICIDAL BEHAVIOR

Aleksandar Jugović, Dragica Bogetić

University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation, Belgrade

Summary

Suicide is a complex phenomenon that arises as a complex of psychological, social, biological, cultural and environmental factors. In the construction of all contemporary social problems, and thus in creating social constructs on the appearance of suicide, the media play a very important role in contemporary society. The aim of the paper is to analyze the answers to the questions whether sensationalist and romanticized media reporting on the appearance of suicide can be a risk factor for the following suicidal acts, and how the media can be an active factor in the prevention of suicidal behavior. From the aspect of the media as a risk factor for suicidal behavior, the emphasis in the work is on Verter's syndrome and the effects it produces, while the preventive role of media action focuses on the levels of general, selective and indicated prevention, as well as on the guidelines it has developed World Health Organization, but also certain developed countries.

Key words: suicidal behavior, Verter's syndrome, media, prevention